

*Штогрін Кирил Валерійович,
магістрант,
спеціальність «Міжнародні економічні відносини»;
науковий керівник:
Резнікова Наталія Володимирівна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри світового господарства і
міжнародних економічних відносин;
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ВПЛИВ ВІД'ЄМНИХ ОБЛІКОВИХ СТАВОК НА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Масштабна політика від'ємних та надзвичайно низьких облікових ставок була запроваджена у відповідь на світову фінансову кризу 2008–2009 років та кризи платіжного балансу ЄС. Вважалося, що від'ємні облікові ставки матимуть тимчасовий характер для економіки. Але вже майже десять років більша частина континентальної Європи (країни зони євро, Швейцарія, Швеція та Данія) використовує агресивну грошово-кредитну політику у формі від'ємних облікових ставок або від'ємних ставок по депозитах у центральних банках. Така ситуація не могла не вплинути на бізнес-модель діяльність комерційних банків.

Від'ємні номінальні ставки по депозитах представляють собою податок, який центральний банк накладає на комерційні банки, щоб заохочувати їх до розширення кредитування, і який не виступає податком на доходи власників депозитів. Проте у комерційного банку є два виходи з цієї ситуації. Банк може перекласти цей податок на своїх клієнтів, так що від'ємні ставки будуть стягуватися з роздрібних депозитів, а банки у той час знижуватимуть ставки по кредитах. Цей варіант зашкодить вкладникам, але потенційно збільшить рівень банківського кредитування. Або існує другий варіант, коли цей податок не перекладається на клієнтів, а від'ємні ставки по депозитах, встановлені центральними банками, втрачуть потенціал для стимулювання кредитування реального сектору економіки [1-5].

Тривале застосування політики наднизьких облікових ставок спричиняє фундаментальні зміни в існуючих бізнес-моделях фінансових установ (банки, пенсійні фонди, страхові компанії, фонди грошового ринку), що викликає значні ризики для фінансової стабільності.

Якщо центральний банк запроваджує від'ємні облікові ставки по депозитах, то депозитні фінансові установи стикаються з труднощами управління своїм балансом. Перед ними постає вибір: або перекладати тягар від'ємних ставок за депозитами клієнтам, або втрачати власну маржу. Тобто роздрібні банки найбільше відчувають вплив від'ємних облікових ставок.

Якщо банки не перекладуть на клієнтів тягар від'ємних ставок, то прибутки банків серйозно скоротяться. Деякі банки вже почали відмовлятися від великих за обсягами депозитів корпоративних клієнтів, оскільки банки не в змозі покрити витрати на їх обслуговування. У Данії, наприклад, один з найбільших банків «Jyske Bank» з 1 грудня 2019 р. стягує 0,6 % з депозитів клієнтів, на яких більше 7,5 млн. датських крон (близько 1 млн. дол. США) [6].

У банках, які перекладають на клієнтів від'ємні облікові ставки, збільшується попит на готівкові гроші. Справді, від'ємні ставки ставлять питання для банків: навіщо людям чи компаніям зберігати готівку на своїх банківських рахунках, якщо за це ще треба доплачувати? Запровадження від'ємних ставок у період значних цифрових інновацій може сприяти переходу на альтернативні віртуальні валюти, як біткоїн, які, щонайменше, слугуватимуть засобом збереження коштів.

Якщо вести мову про домогосподарства, то для них стає все важче робити заощадження. У такий ситуації домогосподарства можуть або більше витратити або збільшувати свою норму заощаджень. Деякі домогосподарства отримують вигоду від низьких ставок по іпотечних кредитах, але цей позитивний ефект значною мірою компенсується збільшенням цін на нерухомість через наднизькі облікові ставки. Також може посилитися проблема нерівності. Більшість домогосподарств втратять від зменшення прибутковості своїх заощаджень, не отримуючи нічого від інфляції цін на активи.

Найбільше виграють від від'ємних або надзвичайно низьких облікових ставок уряди країн з найбільшими рівнями заборгованості [7]. Якщо в економіці діють надзвичайно низькі облікові ставки, то в уряді немає стимулів для скорочення свого боргу. Наднизькі облікові ставки зменшують коефіцієнт обслуговування боргу, призводячи до його штучної стійкості. Вони створюють оманливий стан того, що проблема боргу може бути швидко та безболісно вирішена. Однак вони не є вирішенням проблеми, а скоріш стимулюють її, заохочуючи модель боргового зростання [8].

Список використаних джерел

1. Agarwal R., Kimball M. (2019). Enabling deep negative rates to fight recessions: a guide.
2. Резникова Н. В. Проблемы глобальной макроэкономической взаимозависимости. *Modern Science – Moderní věda*. 2016. № 2. pp.52-55.
3. Резникова Н. В. Теоретико-методологічні підходи до визначення природи економічних дисбалансів в контексті кризових потрясінь. *Вісник Донецького національного університету*. 2012. №1. С. 153-157.
4. Рубцова М. Ю., Резникова Н. В. Міжнародна макроекономіка: теорія і практика. Київ: Аграр Медіа Груп, 2019. 364 с.
5. Іващенко О. А., Резникова Н. В. Роль монетарної політики в досягненні економічної стабільності: асиметрії трансмісійного механізму. *Економіка та держава*. 2016. № 3. С. 7-12.

6. Milne R. (2019). Denmark's Jyske Bank imposes negative interest rates. *Financial Times*. 2019. Retrieved from: <https://www.ft.com/content/ebabea22-c31b-11e9-a8e9-296ca66511c9>.

7. Bernanke B. Deflation: Making sure "It" doesn't happen here. 2002. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/243772625_Deflation_Making_sure_It_doesn't_happen_here.

8. Hannoun H. (2014). Central banks and the global debt overhang. Retrieved from: <https://www.bis.org/speeches/sp141120.htm>.